

Forum for natur og friluftsliv

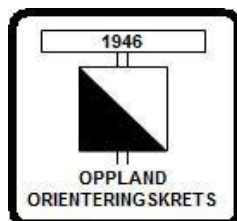
Et samarbeidsforum mellom 11 natur- og friluftslivsorganisasjoner i Buskerud og 8 natur- og friluftslivsorganisasjoner i Oppland.

Formålet er å styrke organisasjonenes arbeid med å ivareta natur- og friluftslivsinteressene i aktuelle saker.

Følgende 11 organisasjoner er tilsluttet FNF Buskerud:

DNT Drammen og Omegn, DNT Ringerike, Kongsberg og Omegns Turistforening, Naturvernforbundet i Buskerud, Norges Jeger- og Fiskerforbund Buskerud, Nedre Buskerud krets av Norges speiderforbund, Oslofjordens friluftsråd, Buskerud orienteringskrets, NOF avd. Buskerud, Buskerud Botanisk forening, Drammen klatreklubb.

Uttalelsen støttes i Oppland av:

Naturvernforbundet
i Oppland

NORGES Jeger- og Fiskerforbund

DNT Gjøvik og Omegn

23. juni – 2016

NVE – Konesjonsavdelingen
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO

Felles høringsuttalelse om manøvreringsreglement for Randsfjorden

Forum for natur og friluftsliv (FNF) i Buskerud og Oppland har gjort seg kjent med utsendte høringsdokumenter om manøvreringsreglement for Randsfjorden og ønsker å gi følgende høringsinnspill til utbyggingsplanene:

Randsfjorden er en viktig del av nærnaturområdet til mange innbyggere i det omliggende området, og utbygging av vannkraft har påvirket områdets kvaliteter til friluftsliv og rekreasjon.

Vi er ikke negative til forslaget om forskyving av laveste regulerte vannstand (LRV) fra 10. til 1. april. Vi mener dette vil kunne gi bedre vilkår for vannfugl i spesielt Dokkadelta-området. For storøye er det også positivt at det er foreslått utlegging av gytegrus på gunstige områder.

Forum for natur og friluftsliv Buskerud
Postboks 305, Bragernes 3001 Drammen
e-post: buskerud@fnf-nett.no

Forum for natur og friluftsliv Oppland
Postboks 368, 2602 Lillehammer
e-post: oppland@fnf-nett.no

For økosystemet ellers og muligheten for friluftsliv i og ved Randsfjorden er vi ikke kjent med betydelige virkninger av endringsforslaget.

Vi er positive til forslaget om økning av minstevassføring til 20 m³/s, dette gir et positivt bidrag til økosystemet i Randselva

Vi mener ellers at manøvreringsreglementet også må omfatte reguleringen av Dokkaelva, vilkårene for manøvrering av denne betydelige tilførselselva til Randsfjorden har utvilsomt betydning for økosystem og friluftsliv i Randsfjorden.

Randselva er også en viktig del av nærnaturområdet til mange innbyggere, og utbygging av vannkraft har forringet området kvaliteter til friluftsliv og rekreasjon. Vannkraft påvirker også elvas biologiske mangfold i stor grad, og konkrete tiltak er nødvendig for å unngå tap av biologisk mangfold og karakteristiske arter som den lokale storørretstammen i elva. FNF Buskerud og FNF Oppland ønsker derfor å komme med et hørings svar i saken.

Det biologiske mangfoldet i Randselva/Randsfjorden har blitt sterkt påvirket i forbindelse med vannkraftutvinning, og oppdemming, omdirigering og rørlegging av vann har hatt en sterk negativ påvirkning på Randselva som økosystem og endret overlevelsesvilkårene for både flora og fauna tilknyttet vassdraget. Det er et stort behov for miljøbasert vannføring som vil ta hensyn til natur- og friluftverdiene tilknyttet Randselva, og at manøvreringsreglementet tilpasses slik at disse verdiene får økt fokus og hensyn i den fremtidige kraftutvinningen. Vi ber også om at det i samarbeid med interesseorganisasjonene etableres en satsning på å bedre oppvekstvilkårene for storørreten i Randselva. Vassdraget har nasjonal verdi grunnet godt dokumenterte bestander av rødlistet elvemusling, også i reguleringsbassengene mellom de ulike demningene. Rapport ved Norconsult for Statens Vegvesen: 'Kartlegging av naturverdier i tilknytning til ny rv. 35 i Jevnaker. Terrestriske og akvatiske naturverdier samt fremmede arter. 30.april 2012.' En av landets siste storvokste ørretstammer i Tyrifjorden, med flere tusen års genetisk tilpasning, gyter i nettopp Randselva som stammens eneste gyteelv. Elvemusling, som kan bli et par hundre år gammel og som formerer seg i først i høy alder, er avhengig av ørreten som mellomvert. Desimeres ørretstammen, desimeres elvemuslingen. Den negative utviklingen i bestandsstørrelse for disse to artene alene er godt dokumentert i bl.a. SWECO rapporten 'Miljøundersøkelser i Randselva 2008-2010(11)' bekostet av reguleringsforeningen selv.

Randsfjorden- og Randselva ligger i et område med mange innbyggere, og er en del av disse innbyggerne sitt nærnaturområde. Nærnaturområder er viktig for innbyggernes trivsel og helse, og bør tilrettelegges for friluftsliv og rekreasjon. Konkrete tiltak for å sikre friluftskvalitetene i området vil være å sikre en høy nok minstevannføring i elva slik at området landskapskarakter beholder mest mulig av det typiske uttrykket en bør forvente å finne i et vassdrag som tidligere var sterkt preget av fluktuerende vannføring gjennom sesongen og stor påvirkning av flom både på våren og høsten. Randselva er en av mange regulerte vassdrag i regionen, og det er derfor nødvendig med et godt samarbeid og sammenfallende reguleringstiltak med nærliggende vannkraftsprodusenter for å sikre at

vannområdet som helhet vil fungere best mulig for både vannkraftutvinning, biologisk mangfold og friluftsliv.

Virkingen av vannkraft har også en negativ påvirkning på kommersielle interesser som rafting, fiske og guidet øko-turisme, og verdien av kraftuttaket må settes i forhold til inntektene fra de kommersielle interessene i området. Det er derfor viktig å involvere de lokale kommersielle interessene, grunneierne og friluftslivsinteressene i området for å avklare hvordan endringene i manøvreringsreglementet vil påvirke disse interessene, og hva som er forventet å bedres eller forverres i fremtiden med det nye manøvreringsreglementet.

Fiske etter stedegen fisk i Randselva har blitt sterkt påvirket av vannkraftutvinningen i området, med tilhørende tap av inntekter fra fiskekort som følge av at fiskebestanden er redusert. Sportsfiske i seg selv gir stor økonomisk samfunnsgevinst, og i tillegg gir friluftaktiviteten en økning i folkehelse både fysisk og mentalt. Dette igjen sparer samfunnet for store merkostnader.

Det biologiske mangfoldet i Randselva har blitt sterkt påvirket av utbyggingen, noe som har hatt en sterk negativ påvirkning på Randselva som økosystem og endret overlevelsesvilkårene for både flora og fauna tilknyttet vassdraget. Gjennomgående brudd i vannkildens kontinuitet, redusert vannstand og vanngjennomstrømning, vandringshinder og redusert naturlig flompåvirkning setter det biologiske mangfoldet tilbake. Gjennom kontinuerlig tilførsel av vann og næringsemner gjennom nedbørsfeltet øker det biologiske mangfoldet nedover mot vannkildens utfall til større elver, innsjøer eller havet. Ved en utbygging av vannkraft vil kontinuiteten brytes, og oppbyggingen av biologiske mangfoldet stoppes og endres, noe som er den nåværende situasjonen i Randselva.

Endringer i vannhastighet og oppdemming har også ført til endringer i sedimentering, flomrisiko og erosjon. Endringene i elvas kontinuitet har gitt store endringer både nedstrøms og oppstrøms vannkraftutbyggingene. Endringer i sedimentering og elvas potensiale til å frakte sedimenter og biologisk materiale har ført til problemer med avleiring av sedimenter på storørretens gyteplasser, gjengroingsproblemer og erosjonsskader langs elvekantene, noe som fører til ødeleggelse av strandsoner og kantvegetasjon.

Vannkraftutvinning har hatt store negative påvirkninger på vandringsmønsteret, både katadrom og anadrom vandring, og levesett til stedegen fisk i Randselva. Spesielt har vandringen til storørrestammen og ålen blitt sterkt påvirket, og det er et stort behov for avbøtende tiltak som fisketrappertilpasset vandringen til de spesifikke fiskeartene, fjerning eller endring av terskler som hindrer naturlig vandringsadferd og regulerende tiltak som miljøbasert vannføring. Alle de overnevnte har regelverk (Lov om laksefisk og innlandsfisk mv.) som sikrer at disse blir ivaretatt, og ålen står på Rødlista som kritisk truet (CR) av utryddelse (Artsdatabanken 2015). Dette betyr at vannkraftverk som ikke har med avbøtende tiltak i sin reguleringsplan må komme med tilfredsstillende tiltak for å sikre disse artene.

Ålen spesielt sliter med å passere vannkraftverk (Kroglund, F. et al. 2013.), da voksen fisk blir skadet og drept i turbinene, mens glassålen (yngel) har problemer med å vandre opp i elvene om ikke forholdene tilrettelegges. Slike tiltak kan være spesialiserte fisketrapper eller sideløp basert på ålens økologi, eller fangstkulper der både glassål og blankål (voksen fisk på vei til havet) kan hentes opp manuelt og slippes oppstrøms eller nedstrøms vannkraftverket. Forskning viser at sideløp med god vannføring får blankålen til å suksessfullt passere vannkraftverket (Kroglund, F. et al. 2013.), uten å ta skade. Noe som kan være med på sikre god rekruttering til elver med vannkraftutbygging.

Den lokale stammen av storørret i Randselva trues nå av utryddelse og har opplevd en sterk reduksjon i populasjonen som følge av endringer forårsaket av vannkraftutvinning i elva. Avbøtende tiltak som fiskeutsetting, fisketrapper, utlegging av gytegrus og lignende tiltak gjøres på frivillig basis, men det kreves kontinuerlig vedlikehold og sterkere fokus på avbøtende tiltak skal god rekruttering og en levedyktig bestand sikres samtidig med god vannkraftutvinning. Regulering av vannføringen nedstrøms et kraftverk er avgjørende for det biologiske mangfoldet, særlig for fisk og biologisk mangfold knyttet til fossesprøytoner og fuktavhengige bekkekløfter. Det er derfor ønskelig med et reguleringsregime som er økosystembasert og tilpasset mest mulig de forholdene som var opprinnelig i elva før kraftutvinningen startet. Det er ved flere anledninger opplevd store problemer med for lav vannføring med resulterende tørke både sommerstid og vinterstid, med tilhørende dramatiske effekter som stranding av fisk, tørrlegging av gyteplasser og oppvekstområder for fisk, tørke i habitater avhengig av kontinuerlig avdampning fra fossende vann og tørrlegging av raste-, hekke- og matsøksområder for fugl. Ved for lav vannføring vinterstid kan også faren for bunnfrysing eller gjenising føre til tap av biologisk mangfold.

Dersom elva skal ha de samme damanleggene og elvekraftverk i fremtiden må vannføringen reguleres med utgangspunkt i en miljøbasert vannføring. De viktigste tiltakene vil være:

- perioder med minstevannføring må gjøres så korte som overhode mulig. Reguleringen og planleggingen av vannføring må gjøres slik at man unngår minstevannføring i størst mulig grad.
- senkning av vannføringen må gjøres gradvis og langsomt nok til at fisk og andre vannlevende organismer kan forflytte seg etter som vannstanden synker. Dette er viktigere jo nærmere man kommer minstevannføring. Allerede ved en vannføring på ca. 40 m³/s er effekten av selv mindre senkninger stor og senkningene må foregå over betydelig lengre tid enn vi har vært vant til. Det bør lages en instruks for vannstandssenkning mellom 60 og 40 m³/s og en som er betydelig strengere for området 40 m³/s til minstevannføring. Den foreslåtte reduksjonshastigheten på 4 m³/s fra 32 m³/s bør være lavere og gjelde fra 40 m³/s.
- vannføringen planlegges ut fra snømengder i nedbørsområdet og andre faktorer som kan beregnes, slik at vannføringen er mest mulig jevn bortsett fra noe flomvannføring i naturlige perioder.
- unngå plutselige økninger i vannføring i hele eller deler av vassdraget.

Kilder:

Artsdatabanken. 2006. Artsdatabankens faktaark. ISSN 1504-9140 nr. 86: 1-3.

Kroglund, F., Gjelland, K. Ø., Güttrup, J., Haraldstad, T., Hegeland, P. V. og Thorstad, E. B. 2013. Overvåking av ål i Storelva og evaluering av tiltak for nedvandring forbi Fosstveit kraftverk. Resultater fra undersøkelser 2012. NIVA. Rapport L. NR. 6491: 1-55.

Miljødirektoratet. 2015. Friluftsliv der folk bor. M-307: 1-44. Miljødirektoratets Nærmiljøsatsning.

Rapport ved Norconsult for Statens Vegvesen: 'Kartlegging av naturverdier i tilknytning til ny rv. 35 i Jevnaker. Terrestriske og akvatiske naturverdier samt fremmede arter. 30.april 2012.'

SWECO rapporten - 'Miljøundersøkelser i Randselva 2008-2010(11)

Følgende 11 organisasjoner er tilsluttet FNF Buskerud: DNT Drammen og Omegn, DNT Ringerike, Kongsberg og Omegns Turistforening, Naturvernforbundet i Buskerud, Norges Jeger- og Fiskerforbund Buskerud, Nedre Buskerud krets av Norges speiderforbund, Oslofjordens friluftsråd, Buskerud orienteringskrets, NOF avd. Buskerud, Buskerud Botanisk forening, Drammen klatreklubb.

Uttalelsen støttes i Oppland av: Norges Jeger- og Fiskerforbund – Oppland, Oppland Orienteringskrets, Naturvernforbundet i Oppland, Vestoppland Krets - Norges Speiderforbund, Gudbrandsdal Krets - Norges Speiderforbund, DNT Gjøvik og Omegn og Norsk Ornitologisk Forening – Oppland.

Med vennlig hilsen

Forum for natur og friluftsliv Buskerud

Thomas Sveri – Koordinator

Forum for natur og friluftsliv Oppland

Ole Morten Fossli - Koordinator

Forum for natur og friluftsliv Buskerud
Postboks 305, Bragernes 3001 Drammen
e-post: buskerud@fnf-nett.no

Forum for natur og friluftsliv Oppland
Postboks 368, 2602 Lillehammer
e-post: oppland@fnf-nett.no

Kopi til av uttalelsen sendt til:

Fylkesmannen i Buskerud og Oppland

Fylkeskommunene i Buskerud og Oppland

Jevnaker kommune

Ringerike kommune